

Výchova kojenců v Čechách (Respekt)

Až jednou budeme dalším generacím vysvětlovat, co se odehrálo minulý týden na vládě, zřejmě nám nebudou rozumět. Ministři hlasovali o tom, zda kojenci patří do ústavu, nebo do rodiny. A rozhodli se pro ústav.

Respekt, 28. 8. 2017

Přítom ministryně práce Michaela Marksová (ČSSD), která přišla s návrhem, aby tady ode dneška za pět let už nebylo možné dávat do ústavní péče děti mladší jednoho roku (a od roku 2025 by se ten zákaz týkal všech dětí do sedmi let), měla na své straně všechny racionální argumenty. Pomoc biologické rodině nebo pobyt u pěstounů vyjdou stát násobně levněji než ústav a zájemců o profesionální pěstounství přibývá. Ale hlavně, studie jasně říkají, že děti vyrůstající v raném dětství bez "svého" člověka zaostávají za vrstevníky z rodiny (včetně pěstounské) – mají nižší IQ, častěji trpí depresemi, mají problémy s emocemi a navazováním vztahů. Na stole jsou i tvrdá data, snímek mozku ročního batolete odloženého v ústavu je na první pohled jiný než snímek šťastnějšího vrstevníka.

Přesto pro Marksově návrh hlasovali jen další tři členové kabinetu (premiér Bohuslav Sobotka, ministr zahraničí Lubomír Zaorálek a ministr pro lidská práva Jan Chvojka). Ostatní se hlasování buď zdrželi, nebo se přiklonili k názoru ministra zdravotnictví Miloslava Ludvíka (ČSSD), že ústav je pro kojence to pravé místo, protože tu mají neustálý zdravotnický dohled.

Názor je to paradoxní, jen zlomek dětí v ústavech má nějaký vážnější handicap, a když jde do tuhého, potřebují jako každé jiné dítě nemocnici. Pro víceméně zdravé dítě nemá žádný význam, že je krmí zdravotní sestra a na jeho pokoj pravidelně dochází pediatr či ortoped. Jeho spokojenost a zdravý vývoj s tím nijak nesouvisí, zato je pro něj nezbytný blízký člověk – jímž nikdo z výše uvedených není a být nemůže. Takže operovat přítomností zdravotníků nedává smysl, když výsledkem je fakt, že dítě je na tom hůř, než by bylo v pěstounské rodině.

Zároveň jsme u ústavních dětí schopni skousnout věci, které bychom si u jiných neuměli představit. Schválně, vžijte se do toho, že máte šesterčata. Která matka by si na ně troufala sama? Sestra v ústavu má běžně na starost až šest kojenců. Není divu, že péče je jak na běžícím pásu – skvěle to ukazuje dokument v nejlepším zájmu dítěte Lindy Kallistové Jablonské – přebalit, nakrmit, zpátky do postýlky, a když kojeneček přesto pláče, ještě chvilinku pochovat, pak se nedá nic dělat, další má taky hlad. Na nějaké hraní, radost z každé drobnosti, kterou dítě nově zvládlo, tu prostě není čas.

Česko je tradičně ústavní velmoc a dlouho se na tomhle poli nic neměnilo. Plachty změn se napjaly až po roce 2010, když na ministerstvo práce (vedené Jaromírem Drábkem z TOP 09) přišel úředník Miloslav Macela. Někdejšího politika (radní Pardubického kraje) Macela šokovala statistika, že každé druhé dítě z ústavu spáchá v dospělosti trestný čin, a rozhodl se s tím něco dělat. Původně měl v plánu, že prosadí novelu zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která zakáže pobyt dětí do tří let v ústavu od roku 2014. Během jednání v terénu – s řediteli kojenečských ústavů i se zástupci krajů, které je zřizují – ale došel k tomu, že termín vynechá, protože by ohrozil celou novelu.

Ta nakonec prošla a přinesla do Česka významnou změnu: uzákonila profesionální pěstouny, kteří tady zásadně chyběli. Bez lidí, kteří jsou za výplatu ochotni přijmout kdykoli dítě jen na dobu, než si

jeho biologická rodina vyřeší problémy, nebo než se najde rodina adoptivní, je totiž vyprázdnění ústavů nemyslitelné.

Dnes je profesionálních pěstounů několik stovek, přesto tři čtvrtiny kojenců (ročně zhruba tisíc pět set) posílají sociální pracovníci nadále do kojeneckých ústavů, zhruba čtvrtinu si mohou vzít pěstouni. Záleží přitom hlavně na tom, jaký názor mají úředníci, kteří o dalším osudu dětí rozhodují, a jaký typ péče preferují. V některých regionech změny fungují skvěle – třeba politici Zlínského kraje kojenecký ústav zrušili a personál nyní buď dělá profesionální pěstouny, nebo pomáhá biologickým rodinám –, jinde, například na Ústecku, změny bojkotují. A jejich přístup je tu zatím většinový. Česko je evropská rarita, kojence nemají v ústavech nikde jinde, třeba Slovensko tuhle komunistickou praxi zrušilo před deseti lety. Proč se u nás ústavní péče i pro ty nejmenší tak zarytě drží, je těžké pochopit. Zčásti za to může silná lobby ústavů, masivní ústavní péče je rozjetý vlak, který se těžko zastavuje.

Tisíce lidí by musely změnit práci nebo aspoň zjetý stereotyp, připustit si, že se o kojence dá pečovat jinak a lépe, než to dělali dosud, jít do nejistoty.

Politici si nechtějí tolik lidí, zvláště před volbami, proti sobě poštvat. Zároveň většinu veřejnosti osud dětí v kojeneckém ústavu moc nezajímá – my bychom své dítě nikdy neopustili, tak proč bychom se o to zajímali: jsou to děti těch druhých, narkomanek, sociálně vyloučených lidí. Stejně jako tady nikdy nebyla velkým tématem další životní dráha dětí končících rovněž v rekordních počtech ve zvláštní škole. Přitom veřejná diskuse by ústavní problematice rozhodně slušela – když ne z lidskosti, tak přinejmenším proto, že pobyt v ústavu bývá příčinou pozdější kriminality.

Ať už je příčinou lobby či ignorance a obecný nezájem, ústavy tady dál polykají stovky mimin ročně a vládní Výbor pro práva dítěte dospěl před časem k závěru, že bez zákona, který tu praxi k nějakému datu zakáže, se dál nepohneme. Vláda pak uložila ministryni Marksové, ať na téhle změně začne pracovat, ale když minulý týden předložila kolegům svůj plán, víme, jak to dopadlo: ústavy vyhrály.

Vzhledem k předchozímu zadání je verdikt vlády překvapivý. Zároveň nám dává trochu nahlédnout do budoucnosti. Marksová přinesla jen věcný záměr, novelu zákona by připravovala příští vláda a schvalovali by ho po podzimních volbách noví poslanci. Ani jeden z ministrů momentálně nejsilnějšího hnutí ANO však pro osvětenější přístup ke kojencům a batolatům minulý týden ruku nezvedl. To dává jasnou zprávu, že na zmíněnou cestu zákazu zákonem můžeme na příští čtyři roky zapomenout.

Ale na světě naštěstí není jenom vláda. Další přímočarou možností naděje pro české děti ukazuje Zlínský kraj. Jakýkoli další ho může následovat.

Zdroj: Respekt